Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского
Серия «Филология. Социальные коммуникации». Том 26 (65), № 2. 2013 г. С. 89–98.

УДК 81’282 (5) : 82’282(5)

СУЧАСНА ЛІРИЧНА ПІСНЯ СХІДНОГО СЕРЕДЗЕМНОМОР’Я З ТОЧКИ ЗОРУ АРАБСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ

Кулібаба А. С.

Інститут сходознавства ім. А.Ю.Кримського НАНУ, Київ

Статтю присвячено дослідженню текстів арабських пісень регіону Східного Середземномор'я (представленого країнами: Сирія, Ліван, Йорданія та Палестина), з точки зору тих діалектних маркерів, що дають підставу вважати аналізовані тексти приналежними до діалекту зазначеного регіону. Пропонується аналіз текстового матеріалу пісень на чотирьох мовних рівнях. Результатом авторського дослідження є дані, засновані на реалізації діалектних маркерів, які засвідчують, що мову сучасних популярних пісенних текстів авторства чотирьох зазначених країн, можна зарахувати до єдиного культурного регіону на підставі спільних рис.

Ключові слова: сирійський діалект арабської мови, діалектні маркери, регіон Східного Середземномор'я, текст арабської пісні.

Постановка проблеми. Проблематика дослідження арабської діалектології є одним з наріжних каменів сходознавчих досліджень, як вітчизняних, так і зарубіжних, зважаючи на наявність відчутних відмінностей у діалектному мовленні 22 арабських країн, які умовно поділяють на регіони за подібністю діалектів, а також враховуючи потреби практичної арабістики. Заторкуване питання є складним, багаторівневим, до того ж можна констатувати брак вичерпної літератури, присвяченої різним діалектам арабської мови. Наявна інформація є уривчастою, та й для самих арабів довгий час (приблизно до XX ст., а за деякими даними й досьогодні) було непрестижним присвячувати увагу діалектові, який вважався викривленою формою мови: «автохтонна арабська традиція цілковито ігнорувала опис розмовних форм арабської мови, вони традиційно сприймалися як відхилення від класичної арабської мови, зважаючи на її сакральний статус» [1, 59-61]. На позначення неканонічних форм арабські філологи навіть застосовували термін «لحن العامة» (солецизм простого народу) [1, 59-61; 2, 63]. Тому у витоків досліджень цих питань здебільшого були німецькі, голландські, французькі, швейцарські вчені, згодом й американські, тобто лідерство у цій галузі належить західноєвропейській та американській арабістиці. У вітчизняному сходознавстві дослідження здійснювали: Г.Шарбатов [3, 250-330], А.Кримський [4, 73], та інші. Проте, є думка, що в наші часи арабська діалектологія існує поза межами арабського світу [2, 828].

Серед проблем можна виділити розбіжності та неодностайність у систематичній термінології на позначення досліджуваного в лінгвістичному аспекті регіону Східного Середземномор'я, оскільки у науковій літературі зустрічаємо наступні терміни:

- «Східне Середземномор'я» (Eastern Mediterranian Region);
- «Левант» (The Levant);

- «східно-арабський регіон».

Окрім формулювань «діалект регіону», наводимо додаткові відповідники до його розмовної мовної форми:

- «сиро-палестинська група діалектів», «اللهجات الشامية»;
- «східно-левантський розмовний варіант арабської мови» (Eastern-Levantine Colloquial Arabic) тощо.

Наведені терміни об'єднують у межах єдиного культурного регіону країни колишньої «Великої Сирії» – «الشام، بلادٌ شامية»، а саме територію сучасних країн: Сирії, Лівану, Палестини, Йорданії. Аби досягти досконалішої, на наш погляд, систематики, надалі ми послуговуватимусь у роботі терміном «Східне Середземномор'я» на позначення регіону, діалектні риси якого розглядаються у текстах пісень.

Присвячуючи свою статтю дослідженню діалекту регіону Східного Середземномор'я, який краще було б, напевно, назвати сиро-палестинським або східносередземноморським койне, [1] ми приділяємо увагу саме таким маркерам у сучасних популярних пісенних текстах даного регіону, що свідчать про належність аналізованого текстового матеріалу до згадуваного регіону за діалектними ознаками.

Для досягнення такої мети ставимо наступні завдання:

1. Визначити діалектні риси, спільні для країн Східного Середземномор'я;

2. Проаналізувати матеріал на 4 мовних рівнях на наявність цих рис;

3. За допомогою прикладів визначити статистичні дані щодо співвідношення функціонування діалекту східносередземноморського регіону / інших діалектів / літературної мови.

Серед робіт, присвячених цій тематиці, насамперед слід згадати дослідження Ч.Фергюсона [6, 233-246], який звернув увагу на проблему диглосії в арабських країнах, сучасних арабських дослідників-діалектологів східносередземноморських діалектів, таких як: Х.Абдель Джавад [7, 55-61], Г.Ісмаїл [8, 249-269], З.Дендан [9, 62-75], Е.Аль-Вер [10, 77-82], американського автора-сходознавця: Дж. Оуенс [11, 14-275], британця Е.Кроу [12, 4-333], французького автора Ж.Лентена [13, 249-272], вітчизняного сходознавця: В.Сегаля [14], голландського: Р.Дозі [15].

Для ознайомлення з особливостями сирійського діалекту арабської мови, ми послуговувалися підручником сирійського діалекту Е.Кроу [12], граматичним довідником сирійського діалекту М.Корвела [16], словниками сирійського діалекту, також до робіт з арабської діалектології та історії арабської мови [10; 11;14;15].

Найбільш показовими для визначення особливостей діалектних явищ завжди є фонетичний та лексичний рівень мови, проте у дослідженні на розгляд виносимо чотири мовні рівні: окрім згаданих, морфологічний та синтаксичний.

[1] За визначенням О.Селіванової, койне постає такою інтердіалектною побутовою формою існування мови, яка складається на базі одного з діалектів [5, 221]. У даному випадку вважаємо, що таким діалектом, який ліг в основу східносередземноморського койне, був сирійський, зокрема дамаський. Популярність середземноморського койне арабської мови у ЗМІ, кінематографі, засвідчує його функціональність та практичний потенціал у розмовному мовленні, у зв'язку з чим неможливо не згадати цілковиту ймовірність висновку Ч.Фергюсона про можливість формування згодом трьох окремих незалежних варіантів арабської мови, серед яких сирійський варіант може посісти окреме місце [7, 239].

У працях з діалектології діалектними маркерами (від фр. marquer – «позначати») називають показники, що містять вказівки на наявність тих чи інших діалектних форм, а, отже, й у пропонованому дослідженні у якості маркерів висунуто згадані чотири критерії.

Перейдімо до конкретного розгляду діалектних маркерів сирійського діалекту арабської мови, описаних у Ф.Кроу [12], маючи на увазі у даному випадку регіональне койне східносередземноморського регіону. За приклади взято зразки текстів пісень з кожної країни регіону.

Приклад 1.*Текст сирійської пісні*:

أه أه يا وائل قلبي
انا بعشيرة وهي بعشيرة تاني
والنار والنار والنار بين العشائر ما تنطفي
أهلي ما يرضون عليها أهلها ما يرضون علي
أيش أسوي وأين لقيها و هي لي مثل الماء
نحمل على كفين الروح نهجر ديرتنا ونروح
وإلا نبقى ميت حي

/ رضا– اهلي ما يرضون /

/ Ah, ah ia ua'il galbī. Ana b'ašīra ua hīa b'ašīra tanī
Ua nār ua nār ua nār bain al-'ašair mā tntifī. Ahlī mā iardūn 'alaihā.
Ahlah mā iardūn 'ālai. Īš asawī weni l'īhā ua hiā liā misl al-māī
Nahmil 'ā l-kafīn ar-rūh nahğar diratna ua nrūh ua w lli nabga maiīt hai /

(О горе серденьку моєму! Я з одного роду, а вона – з іншого. Ворожнеча між родами нескінченна (букв. вогонь між родами не згасає – горить, горить, горить). Мої родичі не приймають її, а її родичі – мене. Що ж мені робити? Де її зустріти? Бо ж вона для мене – як вода (= необхідна мені, як вода (вода на Близькому Сході має особливу цінність). Винесемо ж свою душу у долонях, підемо з рідного становища! Бо якщо залишимося, то я стану живим мерцем /Ріда – «Мої родичі не приймають»/

***Риси східносередземноморського койне у прикладі* 2:**

- **Фонетика**: قلبي/ galbī / – "серденько моє", نبقي/ nabga / – "залишимо" – відбувається акомодація приголосного -ق- у зв'язку з чим він одзвінчується до звуку, подібного до українського звуку [г] (ознака чоловічної діалектної вимови), проте вже в прикладі لقيها / l'īhā / "зустріну її" -ق- реалізується через гортанний вибух; الماء / al-māī / – "вода" – внаслідок діерези хамза не артикулюється, її заміняє звук [ī], див [12, 7]; تاني / tanī / – "вдруге" – дисиміляція міжзубного -ث- до зубного -ت-; بعشيرة / b'ašīra / – "з роду" – редукція голосного -i- після частки -بـ-; تنطفي / tntifī / – "згасає", نروح / nrūh / – "підемо" редукція голосного -a- після у першому ненаголошеному складі (проте такі редукції є загальнодіалектними для арабської мови, так само як і опущення кінцевих голосівок; у нашому дослідженні ми фіксуємо це як фонетичне явище); علي / 'ālai / – "мене" – акомодація приголосного [l], набуття звуком твердої вимови; وأين لقيها / weni l'īhā / – "де зустріну її" – явище епентези у випадку появи кінцевого -i- у першому слові.

- **Морфологія:** ما تنطفي / mā tntifī / – "не згасає", ما يرضون / mā iardūn / – "не хочуть" – заперечувальна форма дієслова утворена за допомогою частки -ما.

- **Лексика:** تاني / tanī / – "вдруге"; أيش / īš / – "що"; أسوي / asawī / – "зроблю я".

- **Синтаксис:** أين لقيها / weni l'īhā / – "де зустріну її?", أيش أسوي / īš asawī / "що робитиму?" – питальні речення, що є частотними синтаксичними формулами: питальне слово + предикат; وإلا نبقى ميت حي / ua w lli nabga maiīt hai / – "якщо залишимося, то стану живим мерцем" – умовне речення реального способу, у другій частині якого предикат стоїть у формі активного дієприкметника.

Приклад 2. *Текст ліванської пісні*:

ضيق لبسك ما عندك اوسع منه
ثلاث رباع اولاد الحي فيك جنوا
ختيار على العكازة عجنت على باله الجازة
طفل اللي حاملته أمه يكاغي إسمك على تمه
عجبت أخيه سحرت أبيه ودوبت عمه
هذا يقل لك يعبرني هذا يصفر ويغني
وتلاميذ المدارس ولا واحد فيهن دارس
انت مرقت سرقت حرقت الاخضر واليابس

/ فارس كرام – ختيار على العكازة /

/ Đeīq lebsik mā ‘andek ausa‘a minno, tlat ruba‘i aulād al-hai fikī ğannū
Ĥitiār ‘al il-‘ekkaze ‘agnit ‘ā bēlū l-ğāzī,
Tufl li ħamilto ēmmo iukaġī ismo ‘ā temmo
‘Āğabti ĥaiū sħarti beiū uā dubti ‘ammū
Haidai iuqallik iu‘aburnī, haidai şaffir wu iġannī
Ua tlamiz il-madāris uā l uahid fihun dāris
Enti miraqti sraqti ħraqti al-aĥdar ue l-iābes /

(Твій одяг тісний, вільнішого в тебе немає. Три четвертих кварталу збожеволіло від тебе! О, старенький з палицею, в голові якого – стрижка овець! Малюк, що на руках у матері, залопотів про тебе, здивувавши брата, збентеживши батька, зтурбувавши дядька. (Усі під враженням від тебе – вжито з негативною та нехтувальною конотацією). Цей – біжить за тобою, цей – співає та свистить тобі услід. Жоден зі школярів не вчиться. Бо ти пройшов і вразив усіх (букв. ти пройшов – і вигоріло все: й зелене, й висушене) / Фаріс Карам – «Старенький з паличкою» /.

***Риси східносередземноморського койне у прикладі* 2:**

- Фонетика: جنوا / ğannū / – "збожеволіли", الجازة / l-ğāzī / – "стрижка овець" – ج артикулюється пом'якшено, як французьке "j"; العكازه / il-‘ekkaze / – "палиця" – у цьому та у попередньому прикладі спостерігаємо редукцію кінцевого голосного звуку -a, який артикулюють як -є- або -ī, особливо спостерігається при артикуляції кінцевої ة; على / ‘ā / – "на" – явище дієрези пояснює відкидання кількох звуків у цьому займеннику, тому він артикулюється та пишеться як ع; ضيق / đeīq / – "вузький" – чітка артикуляція ق; تلات / tlat / – "три" – див. вище ("ت"–"ث"); اللي / l-li / – "який" – повна асиміляція приголосних ذ / ت у займенникових лексемах التي / الذي до вказаної форми; أخيه/ ĥaiū / – "його брат", أبيه / beiū / – "його бітько" – явище дієрези у першому складі у вигляді випадіння أ одночасно з явищем епентези – появою -е- у другому складі, дієреза в останньому складі та перетворення закінчення -ِه- на -ū-; منه / minno / – "від нього", تمه / temmo / – "його рот", عمه / ‘ammū / – "його дядько" – див. попередній приклад, дієреза в останньому складі; أمه / ēmmo / – "його мати" – редукція голосного -ū- до -ē-; هذا / haidai / – "цей" – у зв'язку з

кція голосного -ū- до -ē-; هذا / haidai / – "цей" – у зв'язку з появою додаткових приголосних звуків фіксуємо явище епентези, дисиміляція ذ до د; تلاميذ / tlamiz / – "учні", مرقت سرقت حرقت / miraqti sraqti ħraqti / – "пронісся, вкрав спалив" (справив враження, з негативною конотацією) – редукція голосного у першому ненаголошеному складі (дієслівне закінчення жіночого роду вживається для чоловічого роду – морфологічна особливість); طفل / tufl / – "дитина" – редукція голоного -i- в ненаголошеному складі до -u.

- **Морфологія:** ما عندك / mā ‘andek / – "в тебе немає" – для утворення заперечної форми із займенниковою формою використовується частка ما; فيهن / fihun / – "серед них" – займенникова форма множини жіночого роду вживається на позначення множини чоловічого роду; لبسك / lebsik / – "твій одяг" – форма стягненого присвійного займенника "ik", характерна для жіночого роду, вживається для чоловічого роду; ختيار / ĥitiār / – "старенький".

- **Синтаксис:** ولا واحد فيهن دارس / uā l uahid fihun dāris / – "жоден з них не вчиться" – заперечувальне речення, предикат стоїть у формі активного дієприкметника; هذا يقل لك هذا يصفر / haidai iuqallik iu'aburnī, haidai şaffir / – "цей йде за тобою, цей – свистить" – у реченні наявний еліпсис.

Приклад 3.*Текст йорданської пісні* :

لا تسألني انا من وين من الأردن او لبناني
هيدي عين وهيدي عين هي دمي وهي شرياني
انا من ارض الهاشمية اللي بترابها بكحل عيني
وعلى حبا علمني به إفديها بالروح
لبنان اللى عم يمشي بدمي شامم ريحة ارضه بإمي
فرحة فرحي وهمة همي تشوفو حنيت

/ مجد أيوب – لا تسألني انا من وين /

/ Lā tis’alnī anā min weīn min Urdun aw Lubnanī
Haidī ‘āīnu wa haidī ‘āīn hai dammī wa hai širiānī
Enā min arđi l-hašimīī lī bitrabha bikuhel ‘āineī
Wa ā ħubba ‘ālamnī beī ifdīhā birrūh
Lubnān allī ‘ām iamšī bdammī šāmem rīħat ardo b-immī
Farħu farahī wa hammu hammī tešūfū ħannaīt /

(Не питай мене, звідки я: з Йорданії чи з Лівану. Бо і та і інша (країна) для мене як два ока, одна – то кров моя, а друга – вени. Я – з гашимітських земель, її землею підводжу очі (образний вираз, так кажуть, коли щось дуже цінують). Заради любові до неї (Йорданії) батько навчив мене жертвувати життям. А Ліван – тече у моїх жилах, бо моя мати родом звідти (досл. запах його землі вдихаю через свою матір). Його радість – моя радість, його турбота – моя турбота. Ностальгія).

***Риси східносередземноморського койне у прикладі* 3:**

- **Фонетика**: الهاشمية / l-hašimīī / – "гашимітська" – кінцева ة артикулюється як -ī , див. у попередньому прикладі; هذه / haidī / – "ця" – див. вище; الذي = اللي / lī / – "який, яка" – див. вище; بترابها / bitrabha / – "на її землях" – редукція голосного у передостанньому складі; عيني/ ‘āineī / – "мої очі" – акцентування на кінцевому -ī, дієреза виражена уникненням артикулювання закінченням (-ني-), яке б в нормі мало бути у наявності; بإمي / b-immī / – "через свою матір" – див. вище ; حنيت / ħannaīt / – "заностальгував" – редукція закінчення; به / beī / – "за нього / неї" – поява звуків -e,

тальгував" – редукція закінчення; به / beī / – "за нього / неї" – поява звуків -e, -ī- (епентеза) та відкидання -i, -h- (діереза).

- **Морфологія:** تشوفو / tešūfū / – "бачите" – форма теперішньо-майбутнього часу дієслова, у множині чоловічого роду; بكحل / bikuhel / – "підводжу (очі)" – форма дієслова з перформативом, має частку ب; عم يمشي / ʻām iamšī / – "тече", перформатив, утворений за допомогою частки عم.

- **Лексика:** الذي = اللي / lī / – форма відносного займенника однини; وين / weīn / = أين – питальна частка "де?" ; تشوفو / tešūfū / – "бачите".

- **Синтаксис:** انا من وين/ anā min weīn / – "звідки я" – питальне речення, питальний займенник у постпозиції; فرحة فرحي وهمة همي/ farħu faraħī wa hammu hammī / – "його радість – моя радість, його турбота – моя турбота" – еліптичне речення; شامم ريحة ارضه بإمي / šāmem rīħat ardo b-immī / – "запах його землі я вдихаю через свою матір" – декларативне речення з активим дієприкметником-предикатом.

Приклад 4.*Текст палестинської пісні*:

إليها بلاد قصة مش جديدة عن بيت كان وما عاد وعن ناس ما
قصة عم نتنشى عن دخان ونار وعن ناس مش أحرار
وعن أولاد صغار هاللي بدل ما يلعبوا عم يرموا احجار
اللي صار ما راح ننساها
بس بكرة يوم جديد وهالطريق بتوصل لبعيد
خلينا احنا سوا نمشي فيها يد في يد
بعد شويء ها الشمس بتغيب بتركني لحالي بهذه البلد غريب
لو نديت لنجوم السماء بلكي النور بيرجع عن قريب

/ ميرا عوض – بكرة /

/ ʼUssa meši ğdīdi ʻān bīt kān w mā ʻād wa ʻān nās mā ilhā blād
ʼUssa ʻām tantasā ʻān duĥān u n-nār wa ʻān nās mīš aħrār
Wa ʻān awlāde zġār allī badal mā ialʻabū ʻām iarmū ahğār
Mā Rah nnsā hallī şār
Bas bukra ioume ğdīd wa ha t-tariʼa btūsal libaʻīd
Ĥallīnā iħnā sawā nimšī fīha īde f īd
Baʻde šwai ha š-šams bitġīb bitreknī liħālī bha l-bladu ġarīb
Law nadīt lanğūm es-samaʼ belki n-nūr biarğāʻ ʻān ʻārīb /

(Стара історія про дім, якого не стало, про людей, у яких немає країни. Історія, що забувається, про дим та вогонь, про поневолених людей, про малих дітей, що кидають каміння замість того, щоб гратися. Ми не зможемо забути те, що сталося. Але завтра – новий день, і цей шлях вкаже далеке (конотація омріяного далекого). Давайте разом йти по ньому, взявшись за руки. Незабаром сонце зникне, залишивши мене насамоті у цій чужій країні. Може, якщо я покличу зорі небесні, світло скоро повернеться? / Міра Авад – "Завтра" /

***Риси східносередземноморського койне у прикладі* 4:**

Фонетика: قصة/ ʼussa / – "історія" – якісна редукція голосного у першому складі / i / – / u / ; الطريق / t-tariʼ / – "шлях"; / عن قريب / ʻān ʻārīb / – "невдовзі" – ق дисимілюється до "гортанного вибуху"; صغار / zġār / – "маленькі" – пом'якшена вимова ر, редукція голосного у ненаголошеному складі, асиміляція ص до غ за дзвінкістю; مش جديدة/ meši ğdīdi / – "не нова"; نجوم / nğūm / – "зірки", أحجار / ahğār / – "каміння" – ج артикулюється пом'якшено, як французьке "j"; بيت / bīt / – "дім" –

кулюється пом'якшено, як французьке "j"; بيت / bīt / – "дім" – стягнення дифтонга "ai", перетворення його на "ī"; و / u / – "та" – стягнення дифтонга "aw"; يوم / ioume / – "день" – епентеза наприкінці слова, поява голосного звуку "e".

Морфологія: مش جديدة / meši ğdīdi / – "не нова", / ناس مش أحرار / nās mīš aḥrār / – "невільні" – заперечувальна форма іменника, утворена за допомогою частки "مش" (спільна з єгипетським діалектом структура); عم يرموا احجار / ʻām iarmū aḥğār / – "продовжують кидати каміння" – вираження форми недоконаного виду та процесуальності за допомогою частки "عم"; بتركني / bitreknī / – "залишить", بيرجع / biarğāʻ / – "повернеться" – форми преформативів, утворені за допомогою частки "ب"; ها الشمس بتغيب / ha š-šams bitġīb / – "сонце сховається" – форма теперішньо-майбутнього часу; ما راح ننساها اللي صار / mā rah nnsā hallī ṣār / – "не забудемо те, що сталося" – заперечувальна форма майбутнього часу.

Лексика: بلكي/ belki / – "можливо"; شويء/ šwai / – "трішки"; لحالي / liḥālī / – "на самоті"; إليها / ilhā / – "в неї"; بس / bas / – "але, тільки, лише".

Синтаксис: هالطريق بتوصل لبعيد / ha t-tari'a btūsal liba'īd / – "ця стежина виведе на майбутнє" – дієслівне речення теперішньо-майбутнього часу;عن بيت كان وما عاد / kān w mā ʻād / – "було й не стало" – декларативне речення, що виражає процесуальність; خلينا احنا سوا/ ĥallīnā iḥnā sawā / – "давай ми з тобою разом" – речення імперативного характеру з розділовим займенником.

У вищенаведених прикладах ми проаналізували на чотирьох мовних рівнях ті риси, які, на нашу думку, дають підстави вважати тексти сучасних популярних пісень Сирії / Лівану / Йорданії / Палестини приналежними до єдиного діалекту, а точніше – східносередземноморського койне, де найчастіше виявлено на фонетичному рівні: редукцію голосних, наприклад перехід кінцевої ة у «e» або «ī»; редукції голосних у ненаголошеному складі, їх взаємопереходи a-e-u тощо, дисиміляція приголосних, як то заміна міжзубних приголосних дентальними ت – ث, د – ذ, гортанний вибух або одзвінчене -ŕ-замість ق, ج артикулюється пом'якшено. Морфологічний рівень засвідчує наявність специфічних закінчень та часток; зміст лексичного рівня було звірено з довідкою Словника сирійської мови М. Ель-Массарані, а на синтаксичному рівні було виявлено характерні конструкції.

Як відомо, двома найбільшими центрами мас-медіа на Близькому сході є Ліван та Єгипет. Тому виконавці, скажімо, з Лівану можуть у деяких творах послуговуватись єгипетським діалектом, зважаючи на авторство пісенного твору. Зустрічається також і виконання літературною мовою, де тексти є заздалегідь підготовленими, академічними, написаними сучасною арабською мовою. У процесі нашого дослідження ми здійснили суцільну вибірку сотні пісень, по 25 з кожної країни та проаналізували статистичні дані (таб. 5) щодо її діалектної картини, ми аналізували: діалектні маркери на спільність, а також те, яким є процентне співвідношення у вживанні сучасної арабської мови / східноземноморського койне / інших діалектів для заявленого регіону у мас-медійних пісенних текстах аналізованої вибірки.

Зауважимо, що приналежність до тієї чи іншої країні тексту пісні ми визначали згідно з інтернет-ресурсами, беручи до уваги походження виконавця, країну виробництва, а також мову пісенних творів (сиро-палестинське койне). Наявність діалектної ідентичності може слугувати підтвердженням того, що авторами є представни-

ки одного регіону або центру поширення медіа-дискурсу. Проте, дані вищенаведеної таблиці (таб. 5) свідчать про вірогідність потрапляння текстів єгипетських авторів у тематичний репертуар східносередземноморських виконавців, що є виправданим з огляду на медійну активність Єгипту (але ми вважаємо такі тексти поза межами нашого дослідження, лише фіксуючи це явище як замальовки мовної ситуації]. Найбільший процент нами було зафіксовано на прикладах сирійських та ліванських пісень. Проте літературна форма текстового побутування лишається актуальною (з найвищим показником у Сирії та Палестині, 28%), що пояснюється тяжінням до покладення творів літературної спадщини арабських поетів на музику (зокрема, Нізара Каббані та Махмуда Дервіша).

Таблиця 5.

Співвідношення вживання літературних та діалектних форм у зразках. Східносередземноморське койне / інші форми

Мовна форма	Країни			
	Сирія	**Ліван**	**Палестина**	**Йорданія**
Діалектна форма (східносередземноморське койне)	52%	76%	68%	100%
Літературна форма	28%	-	28%	-
Інші діалекти, у аналізованому випадку – єгипетський діалект	20%	24%	4%	-

Висновки та перпективи. Проведене нами дослідження на прикладі діалектних маркерів дозволяє дійти висновку про те, що тексти сучасного пісенного дискурсу Східного Середземномор'я є типовими зразками існування діалектного мовлення у цьому регіоні, яке існує на рівні ЗМІ та популярної культури. Вивчення цих зразків дає змогу фіксувати актуальні на синхронному етапі розмовні форми, що застосовувані арабами аналізованого регіону та використовувати ці відомості у практичних цілях.

Література

1. Рыбалкин В.С. Классическое арабское языкознание / Валерий Сергеевич Рыбалкин. – К.: Стилос, 2003. – 405 с.

2. Kaye Alan S. Semitic Linguistics in the New Millenium / Alan S. Kaye / / Journal of the American Oriental Society. – 2003. – Vol. 123, No. 4. – P. 819-834.

3. Шарбатов Г.Ш. Арабский литературный язык, современные арабские диалекты и региональные обиходно-разговорные языки / Г.Ш. Шарбатов / / Языки Азии и Африки, IV. – Кн. 1. – М.: Наука, 1991. – С. 250-330.

4. Сирийский язык (библиографическая статья) / Агатангел Крымский / / Энциклопедичесий словарь. – Полутом 56. – СПб.: Брокгауз – Ефрон, 1900. – С.73-74.

5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

6. Ferguson C. Diglossia / C. Ferguson / / Language and Social Context ed. By Pier Paolo Giglioli . – 1972. – Harmondswoth: Penguin. – P. 232-251.

7. Abdel Jawad H. The emergence of an urban dialect in the Jordanian urban centres / H. Abdel Jawad / / International Journal of the Sociology of Language. – Vol. 61. – New York, 1986. – P. 53-63.

8. Ismail, Hanadi. The variable (H) in Damascus: Analysis of a Stable Variable / Hanadi Ismail / / Arabic dialectology : in honour of Clive Holes on the occasion of his sixtieth birthday / edited by Enam Al-Wer and Rudolf de Jong. Leiden and Boston: Brill, 2009. – P. 249-272.

9. Dendane, Z. Sociolinguistic variation in an Arabic speech community: Tlemcen / Z. Dendane / / Cahiers de Dialectologie et de Linguistique Contrastive. – 4. – Tlemcen, 1994 – P. 62-77.

10. Al-Wer E. Raising of / a / and related vocalic movements in the emerging dialect of Amman. M.Mifsud (ed.): Proceedings of the 3rd International Conference of Association Internationale de Dialectologie Arabe (AIDA]. – Malta: Salesian Press., 2000. – p. 77-83

11. Owens J. A linguistic history of Arabic / J.Owens. – Oxford and New York: Oxford University Press, 2006. – 316 p.

12. Crow F. Arabic manual: a colloquial handbook in the Syrian dialect. – / F. Crow. – London : Luzac & Co., Luzac's oriental grammar series. – Vol. IV. – Publishers to the India Office, 1901. – 333 p.

13. Lentin J. Quelques Données Sociolinguistiques sur l'Arabe Parlé á Damas ála Fin des Années Mille Neuf Cent Soixante-dix / J.Lentin / / Arabic dialectology : in honour of Clive Holes on the occasion of his sixtieth birthday / edited by Enam Al-Wer and Rudolf de Jong. – Leiden and Boston: Brill. – 2009 . – P. 249-272.

14. Эль-Массарани М., Сегаль В.С. Арабско-русский словарь сирийского диалекта [около 12000 слов] / М. Эль-Массарани, В.С.Сегаль. – М.: Русский язык, 1978. – 552 с.

15. Dozy R. Supplement oux dictionnaires arabes : T. 1, 2 / R.Dozy. – P, 1927. – 598 p.

16. Corwell M. A reference grammar of Syrian Arabic (based on the dialect of Damascus) / M.Corwell. – Washington: Georgetown University press, 1964. – 588 p.

Кулибаба А. С. Современная лирическая песня восточного средиземноморья с точки зрения арабской диалектологии / А. С. Кулибаба // Ученые записки Таврического национального университета имени В. І. Вернадського. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2013. – Т. 26 (65), № 2. – С. 89–98.

Статья посвящена исследованию текстов арабских песен региона Восточного Средиземноморья (представленного странами: Сирия, Ливан, Иордания и Палестина), с точки зрения тех диалектных маркеров, которые дают основание считать анализируемые тексты действительно принадлежащими к диалекту упомянутого региона. Предлагается анализ текстового материала на четырех языковых уровнях. Результатом авторского исследования являются данные, основанные на реализации диалектных маркеров, которые свидетельствуют принадлежность речи современных популярных песенных текстов к единому культурному региону на основании общих особенностей.

Ключевые слова: сирийский диалект арабского языка, диалектные маркеры, регион Восточного Средиземноморья, текст арабской песни.

Kulibaba A. S. Modern lyrical song of the eastern Mediterranean in terms of Arabic dialects / A. S. Kulibaba // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2013. – Vol. 26 (65), No 2. – P. 89–98.

The present study examines the texts of Arabic popular lyric songs of Eastern Mediterranean region (which is represented by the contemporary territory of Syria, Palestine, Lebanon and Jordan), using a dialect markers analysis technique which is based on estimating the song text according to four language levels that is phonetical, morphological, lexical and syntax level. Correspondingly to mentioned above dialect markers presentation in the song texts of analyzed territory the author makes an attempt to explain the manner of indicating the texts origin and belonging. As far as one deals with Eastern Mediterranean regional dialect of Arabic. It should be pointed out that in spite of Arabic countries diversity, four mentioned above countries considered to be one cultural and dialect unit. Consequently we see it important to demonstrate this fact using songs' texts as an example.

The dialectal variation of Arab world have always been one of the top interests for domestic and European Arabic linguists that is caused by the practical needs of Arabic studies. Arabic language diversity topic was elucidated by Ch.Ferguson 1972, J.Owens 2006, G.Sharbatov 1991, Dozy R. 1927, M.Bahloul 2005, M.Ennaji 2005 e.c. As for the Eastern Mediterranean region, the studies that examines this dialectal variation of Arabic were held by F.Crow 1901, M.Corwell 1964, H.Ismail 2009, J.Lentin 2009, H. Abdel-Jawad 1986, E.Al-Wer 2000. Obviously that mostly and originally Arabic diversity investigations were held by European

researchers as far as traditional Arabic viewpoint was arguing against the relevance of such studies when stressing on the importance of Classical Arabic role as one having a sacral status, but recently Arabic sociolinguists make a considerable contribution into the topic investigation. On the basis of linguistic structure approach and current Arabic dialectal literature, the paper investigates a few closely related dialects of Eastern Mediterranian region attempting to trace its geo-dialectal map.

Thus we have surveyed the similarity of dialectal presentation throughout the introduced examples. To our findings, the fact of similarity in our case, that is related to the low variety of Arabic due to mass-culture environment, can be explained either by the regional identity or by the author's authority and the text origin as far as Middle East media-centers can produce typically similar discources.

Key words: Syrian dialect of Arabic language, dialect markers, Eastern Mediterranian region, the text of Arabic song.

Поступила в редакцию 30.08.2013 г.